

לְגַבֵּי יוֹם וְלַיְלָה וְכֹלֵא חַד. אוֹף הֵכָא תַפְלָה מְיוֹשֵׁב לְגַבֵּי תַפְלָה שֶׁל יָד, לְאַתְקִין לָהּ כְּמָה (ד"א כסאן) דְּאַתְקִין לְכַלָּה וְקָשִׁיט לָהּ לְאַעְלָא לְחוּפָה, הֵכִי נָמִי מְקַשְׁטִין לָהּ בְּרִזָּא דְרַתִּיכָאָה וּמְשִׁירֵיָיָהּ, יוֹצֵר מְשֻׁרְתִים וְאַשְׁר מְשֻׁרְתִיו וְהָאֻפְנִים וְחֵיּוֹת הַקֹּדֶשׁ וְכוּ'.

וּתַפְלָה שֶׁל רֵאשׁ. כְּלָפֵי יוֹם וְלַיְלָה, וְהַכֵּל אַחַד. אִף כְּאֵן תַּפְלָה מִיִּשְׁב כְּלָפֵי תַפְלָה שֶׁל יָד, לְתַקֵּן אוֹתָהּ כְּמוֹ [כְּמִי] שְׁמַתְקֵן אֶת הַכֵּלָה וּמְקַשְׁט אוֹתָהּ לְהַכְנִיסָהּ לְחֻפָּה, כִּף גַּם מְקַשְׁטִים אוֹתָהּ בְּסוּד הַמְרַבָּה וּמְחַנּוּתֵיהָ, יוֹצֵר מְשֻׁרְתִים וְאַשְׁר מְשֻׁרְתִיו וְהָאֻפְנִים וְחֵיּוֹת הַקֹּדֶשׁ וְכוּ'.

וְעַל דָּא צְלוֹתָא מְיוֹשֵׁב, פִּינּוּן דְּעֶאֱלַת לְגַבֵּי מַלְכָּא עֲלָאָה וְאִיהוּ אֲתִי לְקַבְּלָא לָהּ, כְּדִין אֲנִן קְיָיִמִין קָמֵי מַלְכָּא עֲלָאָה, דְּהָא כְּדִין (דְּרָגָא) דְּכוּרָא אֲתַחְבַּר בְּנוֹקְבָא, וּבְגִין כִּף לֹא יַפְסִיק בֵּין גְּאוּלָּהּ לְתַפְלָה (וְגֵאוּלָּהּ וְתַפְלָה תְּרִין תְּרִין אֵינּוּ, הוּא דְצִדִיק וְצִדִיק יוֹסֵף וְרַח"ל).

וְעַל זֶה תַפְלָה מִיִּשְׁב. פִּינּוּן שְׁנַכְנַסְתָּ לְמַלְכָּה הָעֲלִיּוֹן וְהוּא בָּא לְקַבֵּל אוֹתָהּ, אִזְ אֲנִי עוֹמְדִים לְפָנֵי הַמַּלְכָּה הָעֲלִיּוֹן, שְׁהָרִי אִזְ (הַדְרָגָה) הַזֵּכֶר מִתְחַבֵּר עִם הַנְּקֻבָּה, וּמִשּׁוֹם כִּף לֹא יַפְסִיק בֵּין גְּאוּלָּהּ לְתַפְלָה (וְגֵאוּלָּהּ וְתַפְלָה הֵן שְׁתֵּי דְרָגוֹת, הַסּוּד שֶׁל צִדִיק וְצִדִיק, יוֹסֵף וְרַח"ל). וּמִשּׁוֹם שְׁאָדָם עוֹמֵד לְפָנֵי הַמַּלְכָּה הָעֲלִיּוֹן, נוֹטֵל אַרְבַּע אַמּוֹת לְתַפְלָתוֹ, וְהִקְיִמֶיהָ שְׁבַשְׁעוֹר (ד"א בְּשַׁעוֹר) הַסֵּרֵט חָבֵל שֶׁל יוֹצֵר כֵּל. וְכֹל מֵה שְׁבַא בְּצַד הַזֵּכֶר, צִרִיף לְאָדָם לְעַמֵּד בְּקִיּוּמוֹ וּמְזַדְקֵהּ (ס"א וְיִזְדַּקֵּהּ). כְּמוֹ כֵּן כִּשְׁהוּא כּוֹרַע, כּוֹרַע בְּכַרְוֶף. וְכִשְׁהוּא זוֹקֵף, זוֹקֵף בְּשֵׁם, כְּדִי לְהִרְאוֹת אֶת שְׁבַח הַזֵּכֶר עַל הַנְּקֻבָּה.

וּבְגִין דְּבַר נָשׁ קָאִים קָמֵי מַלְכָּא עֲלָאָה נָטֵל אַרְבַּע אַמּוֹת לְצְלוֹתֶיהָ וְאוּקְמוּהָ דְבְּשִׁיעוּרָא (ד"א בְּשִׁיעוּרָא) דְּסוּרְטָא דְיוֹצֵר כֵּלָּא. וְכֹל מֵה דְאַתִּי בְּסִטְרָא דְדְכוּרָא בְּעֵי לִיָּה לְאִינִישׁ לְמִיָּקָם בְּקִיּוּמִיהָ וְאַזְדַּקֵּהּ (ס"א וְיִזְדַּקֵּהּ). כְּגִוּוֹנָא דָּא כַּד אִיהוּ כּוֹרַע, כּוֹרַע בְּכַרְוֶף, וְכַד אִיהוּ זְקִיף, זְקִיף בְּשֵׁם, בְּגִין לְאַחְזָאָה שְׁבַחָא דְדְכוּרָא עַל נוֹקְבָא.

וּבָא וְרָאָה, שְׁהָרִי אֲמַרְנֵנוּ אֵל יִתְפַּלֵּל אָדָם אַחוּרֵי רַבּוֹ, וְנִתְבָּאֵר, כְּפִתּוּב (דְּבֵרִים י) אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ תִירָא. אֶת - לְכֹלֵל שְׁצִרִיךָ לִירָא מִרְבּוֹ כְּמוֹרָא הַשְּׁכִינָה, וְיִרְאֵת תַּלְמִיד הוּא רַבּוֹ. מִשּׁוֹם כִּף בְּשַׁעַת הַתַּפְלָה לֹא יֵשִׁים אוֹתוֹ הַמוֹרָא לְפָנָיו (ד"א לְתַפְלָה), אֲלֵא אֶת מוֹרָא הַקֹּדֶשׁ בְּרוּף הוּא לְבִדּוֹ וְלֹא מוֹרָא אַחַר.

וְתָא חֲזִי דְהָא אוּקְמוּהָ לָא יִצְלִי בַר נָשׁ אַחוּרֵי רַבִּיָּה וְאַתְמַר כְּמָה דְכְתִיב, (דְּבֵרִים י) אֶת יי אֱלֹהֶיךָ תִירָא. אֶת לְאַכְלָלָא דְבְּעֵי לְמַדְחַל מְרַבִּיָּה כְּמוֹרָא דְשְׁכִינְתָּא, וְדַחִילוֹ דְתַלְמִיד, רַבִּיָּה אִיהוּ. בְּגִין כִּף בְּשַׁעַתָּא דְצְלוֹתָא לֹא יֵשׁוּי הֵהוּא מוֹרָא לְקָמִיָּה, (ד"א ל"ג לְצְלוֹתָא) אֲלֵא מוֹרָא דְקֹדֶשׁא בְּרִיף הוּא בְּלַחוּדוּי וְלֹא מוֹרָא אַחְרָא.

וּבָא וְרָאָה, אֶת תַּפְלַת מְנַחָה תַקֵּן יִצְחָק, וְדָאִי כְּמוֹ שְׁתַקֵּן אַבְרָהָם תַּפְלַת הַבֶּקֶר כְּנֶגֶד אוֹתָהּ הַדְרָגָה שְׁנֵדְבֵק בָּהּ. וְכֵן [וְכֵן] יִצְחָק תַקֵּן תַּפְלַת מְנַחָה כְּנֶגֶד אוֹתָהּ דְרָגָה שְׁנֵדְבֵק בָּהּ. וְעַל כֵּן תַּפְלַת מְנַחָה

וְתָא חֲזִי צְלוֹתָא דְמְנַחָה אֲתַקִּין לִיָּה יִצְחָק. וְדָאִי כְּמָה דְאַתְקִין אַבְרָהָם צְלוֹתָא דְצְפָרָא לְקַבֵּל הֵהוּא דְרָגָא דְאַתְדַּבֵּק בִּיָּה. וְכֵן (ד"א כָּד) יִצְחָק אֲתַקִּין צְלוֹתָא דְמְנַחָה לְקַבֵּל הֵהוּא דְרָגָא דְאַתְדַּבֵּק בִּיָּה. וְעַל דָּא צְלוֹתָא

דְּמְנַחָה מְכִי נָטִי שְׁמָשָׂא

מפאָשר נוטה השמש לרדת
בדרגתו לצד מערב.

שהרי בטרם נוטה השמש לצד
מערב, נקרא יום מן הבקר עד
הזמן ההוא, שכתוב (תהלים כב)
חסד אל כל היום. ואם תאמר עד
חשכה - בא ראה, שכתוב (ירמיהו)
אוי לנו כי פנה היום פי ינטו
צללי ערב. פי פנה היום - פנגד
תפלת הבקר, שכתוב חסד אל
כל היום, שהרי אז השמש היא
לצד מזרח. פיון שנטה השמש
ונירד לצד מערב, הרי אז הוא זמן
תפלת המנחה, וכבר פנה היום
ובאו צללי ערב והתעורר הדין
הקשה בעולם.

ופנה היום שהיא הדרגה של
חסד, ונטו צללי ערב שהם
הדרגה של הדין הקשה, ואז
נחרב בית המקדש ונשרף
ההיכל. ועל פן שנינו שיהיה
אדם זהיר בתפלת המנחה,
שהוא הזמן ששרוי הדין הקשה
בעולם. יעקב תקן תפלת ערבית,
שהרי הוא תקן אותה וזן אותה
בכל מה שצריך, ודאי שוא"ו
תקן את ה"א, וה"א נזוגית
מו"ו, שאין לה אור משל
עצמה כלל.

ומשום כך תפלת ערבית רשות,
שהרי נכללת בתפלת היום כדי
שתהיה מאירה, וכעת לא זה
הזמן. ובאנו אותה, שהרי לא
התגלה אור היום שיאיר לה,
והיא שולטת בחשכה עד זמן
חצות הלילה, כשהקדוש ברוך
הוא משתעשע עם הצדיקים בגן
העדן, ואז הזמן שהאדם
ישתעשע [וללמד] בתורה, כמו
שנתפאר.

בא ראה, דוד בא ואמר שלשת
זמני התפלות הללו, שכתוב
(תהלים נה) ערב ובקר וצהרים, הנה
שלשה. והוא לא התפלל אלא

לנחתא בדרגוי לסטר מערב.

דהא עד לא נוטה שמשא לצד מערב אקרי
יום מצפרא עד ההוא זמנא דכתיב,
(תהלים כב) חסד אל כל היום. ואי תימא עד
חשכה, תא חזי, דכתיב (ירמיהו) אוי נא לנו פי
פנה היום פי ינטו צללי ערב. פי פנה היום
לקבל צלותא דצפרא דכתיב חסד אל כל
היום, דהא כדין שמשא איהו לסטר מזרח,
פיון דנטה שמשא ונחתא לסטר מערב, הא
כדין איהו זמן צלותא דמנחה וכבר פנה
היום ואתו צללי ערב ואתער דינא קשיא
בעלמא.

ופנה היום דאיהו דרגא דחס"ד, ונטו צללי
ערב דאינון דרגא דדינא קשיא, וכדין
אתחרב בי מקדשא ואתוקד היכלא. ועל דא
תנינן דיהא בר נש זהיר בצלותא דמנחה
דאיהו זמנא דדינא קשיא שרייא בעלמא.
יעקב אתקין צלותא דערבית דהא איהו
אתקין לה וזן לה בכל מה דאצטריך, ודאי
וא"ו אתקין לה"א, וה"א אתזנת מן וא"ו
דלית לה נהורא מגרמה כלל.

ובגין כך תפלת ערבית רשות דהא אתפלילת
בצלותא דיומא בגין לאתנהרא,
והשתא לאו זמנא איהו. ואוקימנא לה דהא
לא אתגלגלא נהורא דיממא דינהיר לה, ואיהו
שלטא בחשוכא עד זמנא דפלגות ליליא
דאשתעשע קדשא בריך הוא עם צדיקיא
בגנתא דעדן, וכדין איהו זמנא לאשתעשעא
בר נש (כ"א ולמלעי) באורייתא כמה דאתמר.
תא חזי, דוד אתא ואמר אלין תלת זמנין
דצלותי דכתיב, (תהלים נה) ערב ובקר
וצהרים הא תלתא, ואיהו לא צלי אלא תרי
מנייהו, דכתיב אשיחה ואהמה, ולא יתיר.

דא לצלותא דצפרא ודא לצלותא דמנחה,
בגין כך אשיחה ואהמה דייקא. בצפרא
דאיהו שעתא דחסד סגי ליה בחסד
באשיחה, ובמנחה דהוא שעתא דדינא קשיא
בעי המייה ובגין כך ואהמה. ולבתר כד
אתפליג ליליא הוה קם בשירין ותושבחן
פדקא (דף קלג ע"א) יאות דכתיב, (תהלים ס"ב) ובליילה
שירה עמי והא אתמר.

קם רבי שמעון ואזלו. אזל ההוא בר נש
בהדיה עד טבריה. עד דהו אזלו, אמר
רבי שמעון תא חזי, תפלות פנגד תמידין
תקנום רבנן דאנשי כנסת הגדולה, בגין
דאשפחן תרי דכתיב, (במדבר כח) את הפכש אחד
תעשה בבקר ואת הפכש השני תעשה בין
הערבים. ואינון מתקרבין בהני תרי זמני
דיומא דאינון זמנין לצלותא.

אמר ההוא גברא הא בקדמיתא אבות
תקנום להני צלותי, ומה דאתקיני
אברהם ויצחק הוא עקרא, ומה דאתקיני
יעקב דאיהו שבחא דאבהן אמאי איהו רשות
ולא עקרא כהני.

אמר רבי שמעון הא אתמר. אבל תא חזי,
הני תרי זמני דתרי צלותי לאו אינון
אלא לחברא ליעקב בעדביה, פיון דאתחברו
דא בדא אנן לא צריכין יתיר, דכיון
דאתיהיבת אתתא בין תרין דרועין ואתחברת
בגופא לא אצטריך יתיר, ועל דא אנן בעינן
לאתערא תרין דרועין בגין דאתיהיבת
בינייהו, פיון דאיהי בינייהו, גופא ואתתא
מלייהו בלחישו דלא לאדפרא.

ובגין כך יעקב משמש במרום תנינן. מאי
במרום פמה דאת אמר, (תהלים צב) ואתה

שנים מהם, שפתוב אשיחה
ואהמה, ולא יותר. זה לתפלת
הבקר - וזה לתפלת המנחה.
משום כך דיק אשיחה ואהמה.
בבקר, שהיא שעת חסד,
מספיק לו בחסד באשיחה.
ובמנחה, שהיא שעת הדין
הקשה, צריך המייה, ומשום כך
ואהמה. אחר כך כשנחלק
הלילה, הנה קם לשירות
ותשבחות פראוי, שפתוב (תהלים
סב) ובליילה שירה עמי, והרי
נחבאר.

קם רבי שמעון והלכו. הלך אותו
האיש עמו עד טבריה. בעודם
הולכים, אמר רבי שמעון, בא
ראה, תפלות פנגד תמידין
תקנום החכמים של אנשי כנסת
הגדולה, משום שנמצאות
שתיים, שפתוב (במדבר כח) את
הפכש אחד תעשה בבקר ואת
הפכש השני תעשה בין הערבים,
והם נקרבין בשני הזמנים הללו
של היום, שהם זמני התפלה.

אמר אותו האיש, הרי בתחלה
האבות תקנו את התפלות הללו,
ומה שתקנו אברהם ויצחק הוא
העקר. ומה שתקן יעקב שהוא
המשבח של האבות, למה היא
רשות ולא עקר כמו אלו?

אמר רבי שמעון, הרי נחבאר,
אבל בא ראה, שני הזמנים הללו
של שתי התפלות אינם אלא
לחבר את יעקב לגורלו. פיון
שהתחברו זה עם זה, אינו
צריכים יותר. שפיון שנתנה
האשה בין שתי הזרועות
ומתחברת בגוף, לא צריך יותר,
ועל כן אנו צריכים לעורר שתי
הזרועות בגלל שנתנה ביניהם.
פיון שהיא ביניהם, הגוף
והאשה, אז דבריהם בלחש שלא
להזכיר.

ומשום כך, יעקב משמש במרום שנינו. מה זה במרום? כמו שנאמר (תהלים צב) ואתה מרום לעולם

מרום לעולם יי. וכלא איהו רזא לידעי מדין. אתו רבי אבא וההוא יודאי ונשקו ידוי. אמר רבי אבא עד יומא דין לא קאימנא במלה דא בר השתא. ופאה חולקי דזכינא למשמע ליה:

ויבאה יצחק האהלה שרה אמו. אמר רבי יוסי האי קרא קשיא. האהלה. לאהל שרה אמו מיבעי ליה, מאי האהלה. דאהדרת תמן שכינתא, בגין דכל זמנא דשרה קיימא בעלמא שכינתא לא אעדי מינה, ושרגא הוה דליקת מערב שבת לערב שבת והוה נהיר כל אינון יומי דשפתא, פתר דמיתת, פבתה היא שרגא. פיון דאתת רבקה אהדרת שכינתא ושרגא אדליקת. שרה אמו, דדמיא לשרה בכל עובדהא.

רבי יהודה אמר כמה דדיוקניה דיצחק הוה כדיוקניה דאברהם, וכל מאן דחמי ליצחק אמר דא אברהם, ודאי אברהם הוליד את יצחק, הכי נמי רבקה דיוקנה ממש הות דיוקנא דשרה, ובגין כך שרה אמו ודאי.

אמר רבי אלעזר בכלא הכי הוא, אבל תא חזי, רזא איהו דאף על גב דשרה מיתת, דיוקנה לא אעדי מן ביתא, ולא אתחזי תמן מיומא דמיתת עד דאתת רבקה, פיון דעאלת רבקה אתחזיאת דיוקנא דשרה, דכתיב ויביאה יצחק האהלה וגו' מיד שרה אמו אתחזיאת תמן, ולא הוה חמי לה בר יצחק בלחודוי כד אעיל תמן, ועל דא וינחם יצחק אחרי אמו (כ"א מאי אחרי אמו, אחרי) דאמו אתחזיאת ואזדמנא בביתא, ועל דא לא כתיב אחרי מיתת אמו, אלא אחרי אמו.

רבי שמעון אמר מאי שנא דכתיב ביה ביצחק ויקח את רבקה ותהי לו לאשה

ה'. והכל הוא סוד ליודעי הדין. באו רבי אבא והיהודי ההוא ונשקו את ידו. אמר רבי אבא, עד היום הזה לא למדתי בדבר הזה, רק עכשו. אשרי חלקי שזכיתי לשמע אותו.

ויבאה יצחק האהלה שרה אמו. אמר רבי יוסי, הפסוק הזה קשה. האהלה? הנה צריך להיות לאהל שרה אמו! מה זה האהלה? שחזרה לשם השכינה. משום שכל זמן ששרה היתה קימת בעולם, לא וזה ממנה השכינה, ונר היה דולק מערב שבת לערב שבת והיה מאיר את כל אותם ימות השבוע. אחר שמתה, ככה אותו הנר. פיון שפאה רבקה, חזרה השכינה והדליקה את הנר. שרה אמו - שדמתה לשרה בכל מעשיה.

רבי יהודה אמר, כמו שדמותו של יצחק היתה כדמותו של אברהם, וכל מי שראה את יצחק אמר זה ודאי אברהם שהוליד את יצחק - כך גם דמותה של רבקה ממש היתה כדמותה של שרה, ומשום כך שרה אמו ודאי. אמר רבי אלעזר, בכל כך זה, אבל בא ראה, זהו סוד. שאף על גב ששרה מתה, דמותה לא וזה מן הבית, ולא נראתה שם מיום שמתה עד שפאה רבקה. פיון שזכנסה רבקה, נראתה דמותה של שרה, שפתיב ויבאה יצחק האהלה וגו'. מיד שרה אמו נראתה שם. ולא היה רואה, רק יצחק לבדו כשזכנס לשם, ועל כן וינחם יצחק אחרי אמו. [כ"א מה זה אחרי אמו? אחרי] שאמו נראתה והזדמנה בבית, ועל כן לא כתוב אחרי מיתת אמו, אלא אחרי אמו.

רבי שמעון אמר, מה שונה שפתיב ביצחק, ויקח את רבקה